

Türkiye’de Kredi Türlerinin Ekonomik Büyümeyle İlişkisi

Nazlı Karaöz ^a , Alperen Aksu ^b

ÖZET

Amaç – Bu çalışmanın amacı bankaların tahsis ettiği çeşitli kredi türleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmaktır. 2015-2022 dönemine odaklanarak Türkiye ekonomisinin yıllık verilerini inceleyen çalışma, ekonomik büyüme oranları ile farklı kredi türlerinin kullanım miktarları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tasarım/veri/metodoloji – Bu bağlamda, Türkiye’de bankacılık sektörünün kullandığı kredi türleri ile ekonomik büyüme oranları arasındaki ilişki grafikler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulgular – Çalışmada dikkat çeken bir bulgu, turizm kredisi ve tarım kredisinin ekonomik büyümeye daha fazla katkı sağladığıdır. Bu durum, diğer kredi türleri olan konut kredisi, ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi ve esnaf kredisinden daha farklı bir etki göstermektedir. Bu bağlamda, banka kredilerinin ekonomik büyümeye olan etkisinin özellikle turizm ve tarım sektörlerinde belirgin olduğu, bu kredi türlerinin diğerlerine kıyasla daha güçlü bir ekonomik katalizör olduğu sonucuna varılmıştır.

Özgünlük/değer – Çalışmanın ele alındığı dönem ve kredi türleri bakımından literatürdeki boşluğu kapatılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bulguların, ekonomiyle ilgili politika yapıcılara ve bankacılık sektörüne, yöneticilere, belirli sektörleri desteklemek ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla kredi politikalarını daha spesifik bir şekilde düzenleme konusunda yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kredi, Büyüme, Enflasyon, Faiz, Covid-19, Kredi hacmi

The Relationship between Loan Types and Economic Growth in Turkey

ABSTRACT

Purpose – The purpose of this study is to try to determine the relationship between various types of loans allocated by banks and economic growth. The study, which examines the annual data of the Turkish economy by focusing on the period 2015-2022, aims to reveal the relationship between economic growth rates and the usage amounts of different loan types.

Design/data/methodology – In this context, the relationship between the types of loans provided by the banking sector in Turkey and economic growth rates has been tried to be explained through graphs.

Findings – A striking finding in the study is that tourism loans and agricultural loans contribute more to economic growth. This situation has a different effect than other types of loans, such as housing loans, consumer loans, vehicle loans and tradesman loans. In this context, it has been concluded that the effect of bank loans on economic growth is especially evident in the tourism and agriculture sectors, and that these loan types are a stronger economic catalyst compared to others.

Originality/value – It is thought that the study will close the gap in the literature in terms of the period in which it is discussed and the types of loans. Additionally, the findings may provide guidance to economic policy makers and banking sector managers in regulating credit policies more specifically in order to support certain sectors and stimulate economic growth.

Keywords: Credit, Growth, Inflation, Interest, Covid-19, Credit volume

^a Bağımsız Araştırmacı, nazli_karaoz20@erdogan.edu.tr, Tokat, Türkiye;

^b Bağımsız Araştırmacı, alperen_aksu20@erdogan.edu.tr, Adana, Türkiye;

* Sorumlu Yazar: alperen_aksu20@erdogan.edu.tr

1. Giriş

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için finans sektörü, finansal piyasaların önemli bir parçasıdır. Finans sektörü içerisinde faaliyet gösteren bankalar ağırlıklı olarak yatırımcı, girişimci, sanayici, bireyler ve ticari sektöre kredi sağlamaktadır. Yukarıda sayılan nedenlerin dışında bankalar, fon fazlası olanlardan bu fonları fon ihtiyacı olanlara aktarmaktadır. Bir başka ifadeyle finans sektörünün gelişmesi, finans sektörünün gelişmesidir. Bu nedenle finans sektörü bir ülkenin ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır (Altunç, 2008).

Bankaların temel işlevi kredi sağlayarak para yaratmaktır. Krediyeye erişim, ülkelerin ekonomik kalkınması, büyümesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemlidir. Öncelikle kredi güven demektir. İhtiyaç sahibi ekonomik kuruluşlara belirli bir süre için düzenlenmiş ödeme koşullarıyla sağlanan ve karşılığında faiz ve ücret alınan bir üründür. Kredi ise bankaların ürettiği satın alma gücünü ifade etmektedir. (Karahana vd., 2018). Krediler ekonomide farklı türlerde kullanılırlar: Tüketici (Bireysel), Ticari ve Kurumsal krediler temel kredi türlerini oluştururlar. Amaçlarına göre de krediler; tüketicilerin gereksinimlerini karşılamak, işletmelerin yatırım ve işletme sermayesi açıklarını kapatmaya yönelik olarak farklılaştırılabilir. Genelde kredilerin toplam talebi artırıcı etkisi ile ekonomik büyüme üzerinde belirleyici etkisi olduğu kabul edilmektedir (Öz, & Uslu, 2020). Özellikle ülkemizdeki büyümeyle yönelik politikaların temelinde kredi arzını artırmaya yönelik teşviklerin bulunduğu bilinmektedir (Duramaz & Güleç, 2019).

Korona virüs salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik faaliyetlerde etkisini göstermiş ve göstermeye devam etmiştir. Türkiye salgınla mücadelede kapsamında ekonomiyi canlandırmak için çeşitli önlemler açıklamış ve kamu bankaları, normalleşme sürecine geçiş ve sosyal hayatın canlanması için yeni kredi paketlerini hayata geçirmiştir (Karatepe, 2020). Bu kapsamda ülkemizdeki gerek Kredi Garanti Fonu uygulaması gerekse kamu bankaları aracılığıyla düşük faiz ortamının desteklenmesine yönelik uygulamalar, üretimin artırılarak ekonomik büyümenin tesisine ve sürdürülebilirliğine yönelik önemli politikalar olarak karşımıza çıkmıştır (Duramaz & Güleç, 2019; Mercan, 2013).

Çalışmamızın amacı Türkiye'deki banka kredileri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesidir. Çalışmada, Türkiye'de bankaların tahsis ettiği ana kredi çeşitlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2015-2022 dönemi yıllık verileri kullanılmıştır. Bu bağlamda farklı finansman türleri ve ekonomik büyüme analiz edilmektedir. Bahsi geçen finansman türlerinin ekonomik büyüme etkisi belirlenerek ülkenin ekonomik ve finansal kalkınmasına yönelik önerilerde bulunmak mümkündür.

2. Kredi Türleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

Bir ülke ekonomisinin temel amacı sürdürülebilir ekonomik büyüme ve finansal istikrarın sağlanmasıdır. Ekonomik büyümenin sağlanması ve finansal sistem sorunlarının

giderilmesi Türkiye için önemli görevlerdir. Büyümenin sağlanması için finansal piyasaların serbest olması gerekir. Bunun yerine faiz oranları yükselir, tasarruflar artar, kredi kapasitesi artar ve para arzı artar, üretim ve yatırım teşvik edilir. Bunun sonucunda ülkenin rekabet gücü artacak ve pazar performansı artacaktır (Apaydın, 2018, s. 16).

Ekonomik büyüme, bir ülkenin üretken kapasitesinin, üretiminin ve dolayısıyla milli gelirinin genişlemesi anlamına gelir. Bu önemli kavram, bir ülkenin kişi başına düşen gelirinin sürekli olarak arttığı durumları içerir ve bu durum, ekonominin gelişimini yansıtır. Kişi başına düşen milli gelirin artması, bir ülkenin üretim potansiyelinin sürekli olarak nasıl arttığını ve ekonomik gücünün ne denli sağlam temellere dayandığını gösterir. Bu bağlamda, ekonomik büyüme sadece bir ülkenin mali başarısını değil, aynı zamanda toplumun genel refahını da yükseltme potansiyeline sahiptir (Dinler, 1997, s. 510-511). Ekonomide, fon fazlasına sahip olan kurumlardan fon eksikliği yaşayan kurumlara kaynak transferi, finansal sistemin temel amacını oluşturur. Bu temel hedefe ulaşmak için finansal araçlar kritik bir rol oynar. Finansal araçların ortaya çıkması, değişmesi ve çeşitlenmesi, finansal sistemin ve ekonominin gelişmesi için elzemdir. Bu kapsamda, finansal araçlar arasında en öne çıkanlar arasında bankalar bulunmaktadır. Özellikle bankalar hem yabancı kaynaklardan hem de öz kaynaklardan elde ettikleri fonları, fon ihtiyacı olan kurumlara kredi sağlayarak ekonomide önemli bir rol oynarlar (Türkel, 2020). Bu finansal aracılık sayesinde, kaynakların etkin bir şekilde dağıtılması ve ekonomik büyüme sağlanması mümkün olur (Şenel, 2020; Çora, 2020).

Kredi büyümesi, bir ekonomide kredi hacminin genişlemesi veya artış göstermesi durumunu ifade eder. Bu olgu, finansal kuruluşların, özellikle bankaların ve kredi kooperatiflerinin bireylere, işletmelere veya hükümetlere kredi sağlamasıyla ortaya çıkar (Kadir, & Bektaş, 2013). Kredi büyümesi, genellikle ekonomik aktivitenin canlanması, yatırımların artması, tüketici harcamalarının yükselmesi ve istihdamın genişlemesi gibi faktörlerle yakından ilişkilidir (Yüksel & Adalı, 2017; Öz & Uslu, 2020). Bu nedenle, kredi büyümesi ekonomik büyüme ve gelişme süreçlerinde kritik bir rol oynar.

Bankaların sağladığı krediler ekonomik büyümenin sağlanması ve sürdürülmesi için önemli bir finansal kaynaktır. İşletmelerin veya işletmelerin gelişmesi, hayatta kalması ve büyümesi için bankalardan kredi alarak finansal ihtiyaçlarını karşılar (Şenel, 2020). Finansal kaldıraç ile büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, ikisi arasında karşılıklı (iki yönlü) bir ilişki bulmuştur. Ancak diğer birçok çalışma kredi büyümesinin ekonomik büyümeyi desteklediği sonucuna varıyor. (Yılmaz, 2014, s. 6).

3. İlgili Literatür

Literatürde kredi birliği ile ekonomik büyüme arasındaki etkileşim tartışılmaktadır ve finansal gelişme, ekonomik büyümenin en çok tartışılan yönüdür. Bu anlamda genel yaklaşım, finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin, ticaret ve bilgi maliyetlerini azaltabilecek finansal araç ve kurumların artmasıyla güçlendirilmesi yönündedir. Dolayısıyla gelişmiş finansal altyapı hem tasarrufların yatırıma

dönüştürülme süresini kısaltıyor hem de reel sektöre farklı ve karlı finansman türleri sunarak finansmanı yönetiyor (Ceylan, 2010).

Türkiye'de banka finansmanı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştıran Güven (2002), finansmanın ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğunu bulmak için nedensellik, varyans ve regresyon analizini kullanmıştır.

Turgut ve Ertay (2016) 2003:Q1 - 2013:Q4 dönemini incelediği çalışmasında uyguladığı nedensellik analizi doğrultusunda banka kredilerinin ekonomik büyümeyle doğru tek yönlü nedensel ilişki tespit edilmiştir. Yani banka kredilerindeki artış, ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkiler. Ancak bu ilişki tek yönlüdür. Ekonomik büyüme banka kredilerini etkilemez. Bu tespit, finansal sistemdeki kredi genişlemesinin ekonomik büyüme için önemli bir faktör olduğunu ifade eder.

Ümit (2016), 1989-2015 dönemini incelediği çalışmasında uyguladığı eş bütünleşme ve nedensellik testi neticesinde kredi hacmi ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir nedensel ilişki tespit edilmiştir. Bu kredi hacmi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin karşılıklı ve iki yönlü olduğunu ifade eder. Bu durumda, kredi hacmi ekonomik büyümeyi etkileyebilirken, aynı zamanda ekonomik büyüme de kredi hacmini etkileyebilir.

Göçer (2015), 2000:Q1 - 2012:Q4 dönemini incelediği çalışmasında uyguladığı yapısal kırılmalı eş bütünleşme testi sonucunda kredi hacmindeki %1'lik artış, ekonomik büyümeyi %0,28 arttırmaktadır.

Karamelikli ve Keskingöz (2017), 1998-2014 dönemini incelediği çalışmasında uyguladığı nedensellik analizi neticesinde kredi hacmi ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir nedensel ilişki tespit edilmiştir. Bu kredi hacmi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin karşılıklı ve iki yönlü bir etkileşim içinde olduğunu ifade eder. Bu durumda, kredi hacmindeki değişiklikler ekonomik büyümeyi etkileyebilirken, aynı zamanda ekonomik büyüme de kredi hacmini etkileyebilir.

Özen ve Vurur (2013), 1998-2012 dönemini incelediği çalışmasında uyguladığı nedensellik analizi neticesinde mevduat hacmindeki artışlar, ekonomik büyümeyi ve kredi miktarını arttırdığı sonucuna varmıştır.

Apaydın (2018), 2000-2016 yıllarına ait veriler kullanılarak banka kredilerinin ekonomik büyüme etkisini incelemiştir. Çalışma da ARDL modelini kullanarak; tarım, sanayi ve hizmet sektörü kredileri büyümeyi pozitif yönde etki oluştururken, inşaat sektörüne verilen krediler büyümeye uzun dönemde olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Güven (2002), 1987-2000 dönemine ait 3 aylık veriler kullanılarak banka kredileri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmada Granger nedensellik testi, varyans ayrıştırma ve regresyon analizi kullanmış ve araştırmanın sonucunda banka kredilerinin ekonomik büyümeyi etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Tutar ve Ünlüblebici (2014), 2006-2011 yılları arasında aylık veriler kullanarak

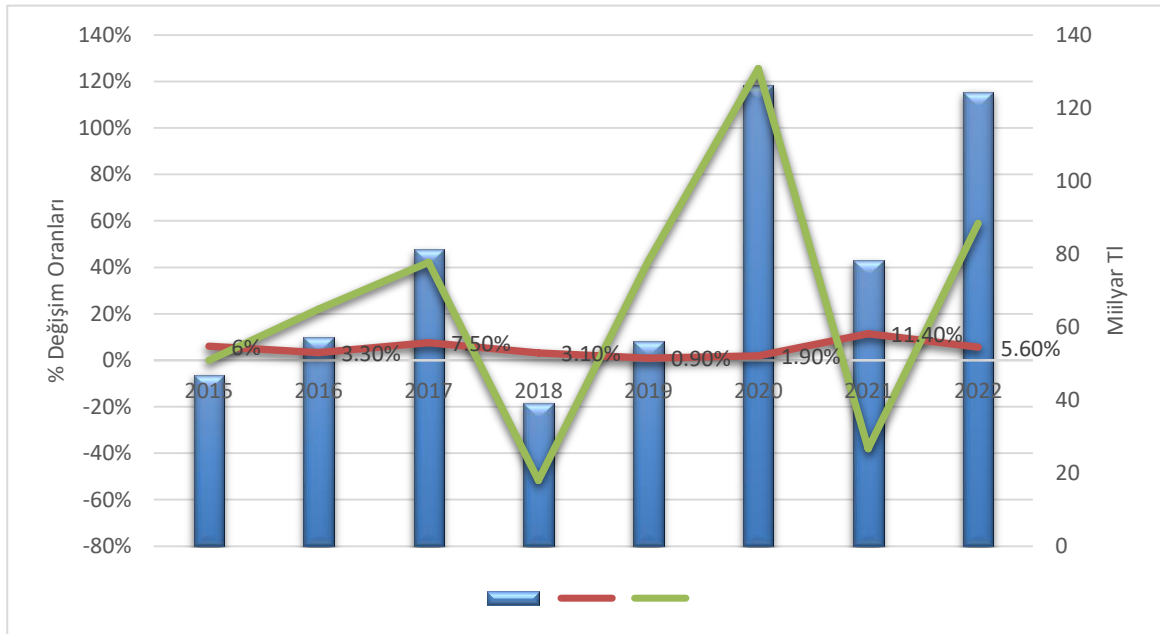
KOBİ kredilerinin ekonomik büyümeye etkisini incelediği çalışmada birim kök testleri, eş bütünleşme testi ve Granger nedensellik testini kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda KOBİ kredilerinden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik bulunmuş ve bu nedenselliğin yönü KOBİ kredilerinden ekonomik büyümeye doğrudur.

4. Kredi Türlerinin Ekonomik Büyümeyle İlişkisi

4.1. Konut Kredileri

Konut kredileri, ticari olmayan amaçla üçüncü şahıslardan alınan konutların finansmanına yönelik olarak, belirli vade ve koşullarda geri ödemek üzere gerçek kişilere kullandırılan kredilerdir. Konut kredilerinde karşılaşılan risklerden de bahsetmek gerekirse bankalar konut kredisi nedeniyle temerrüt riski, faiz oranı riski, erken ödeme riski, likidite riski, hukuki risk ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bazı durumlarda bu risklerin arasına dışsal şok riski de dahil olmaktadır. Bankalar için genellikle faiz oranı riski ve erken ödeme riski, temerrüt riskinden daha önemli bulunmaktadır.

Grafik 1. Konut Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK

Grafik 1 'de Türkiye'de bankaların verdiği konut kredilerinin yıllara göre dağılımını grafikte ve tabloda sayısal olarak görülmektedir. 2015 yılından 2017 yılına kadar yükselişte seyrini gösteren konut kredileri 2018 yılında bir önceki yıla oranla %50'lik bir azalış gerçekleşmiştir. Bu düşüşün Türkiye ekonomisi büyüme oranlarına negatif olarak yansımıştır. Bahsi geçen yıldaki düşüşün sebebi Merkez Bankası politikalarındaki faiz oranı değişiklikleri veya ekonomik koşullardaki dalgalanmalar olabilir ve konut kredisi faiz oranlarını etkileyebilir. Yüksek faiz oranları, kredi talebinde azalmaya neden olabilir. Başka bir sebep olarak ekonomik belirsizlik dönemlerinde tüketiciler genellikle harcamalarını kısıtlar ve bu durum, konut talebini dolayısıyla konut

kredisi başvurularını azaltabilir. Ya da bankaların kredi verme standartlarında yapılan değişiklikler veya yeni regülasyonlar, konut kredisi talebini etkileyebilir. Daha sıkı kredi politikaları, başvuruların azalmasına neden olabilir. Veya konut arzı ve talebi, konut kredisi başvurularını etkiler. Eğer konut arzı talebi karşılamaz ya da konut fiyatları aşırı yükselirse, bu durum kredi talebinin düşmesine neden olur. Başka bir sebep olarak da işsizlik oranları, gelir seviyeleri ve genel ekonomik performans gibi makroekonomik göstergeler, konut kredisi talebini etkileyebileceği söylenebilir. Kısacası bu gibi faktörlerin kombinasyonu, konut kredisi başvurularındaki düşüşlere neden olabilir.

2020 yılından sonra Covid-19 ile birlikte insanların yaşam ve konut tercihlerinde bir azalış söz konusu olmuştur. Fakat 2020 Ağustos ayı itibariyle Türkiye genelinde konut fiyatları 2019 yılına göre büyük bir oranda yükselmiştir. Sonraki yıl ise tekrardan düşüşe geçmiştir. Ve takip eden yılda ise büyük bir oranda yükseliş gözlemlenmiştir.

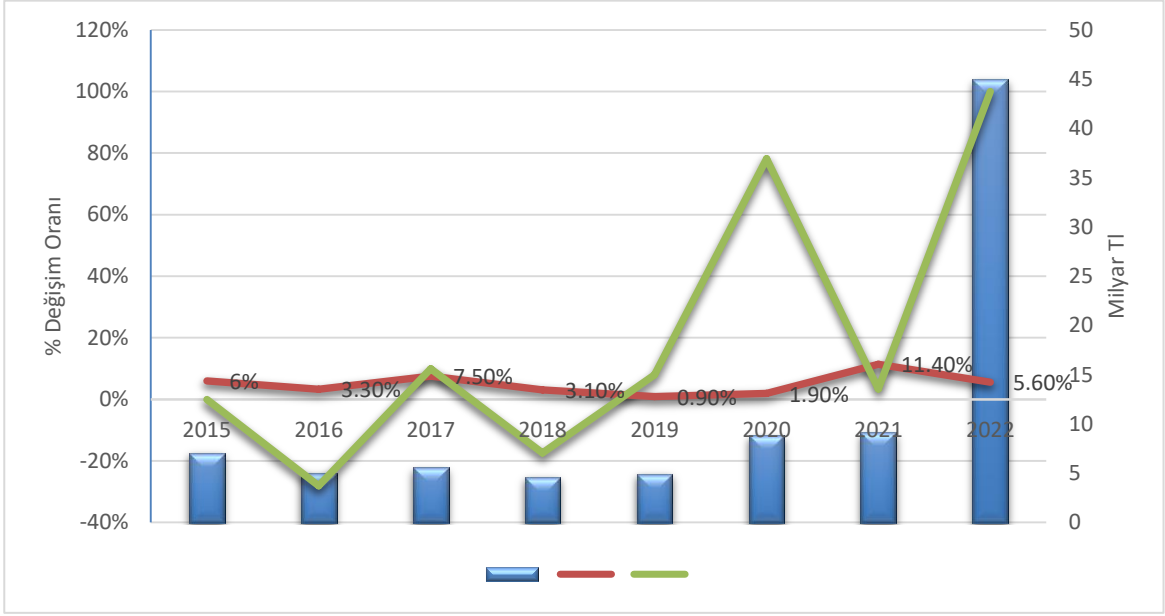
4.1.2. Konut Kredilerinin Ekonomik Büyüme Etkisi

Konut kredileri konut talebini etkiler. Artan konut kredisi faizleri nedeniyle konut kredisi sahiplerinin konut kredisi ödemeleri artıyor. Bu durum konuta olan talebi azaltacak, konut satışları da azalacak. Finansal piyasalar, kredi piyasalarındaki riskleri azaltarak finansal akışların istikrarlı hareketine aracılık edecek bir ekonomide geliştirilir ve yönetilir (Tiryaki, 2014). Aynı zamanda borç verme yöntemlerinden biri olan kredi yoluyla finansal sektörün ve finansal piyasaların etkin işleyişinin, para birikimine yol açarak verimliliği, büyümeyi ve ekonomik aktiviteyi artırdığı değerlendirilmektedir (Göçer, 2015, s. 111). Türkiye ekonomisinde konut kredileri arasında bankaların sağladığı konut kredileri en çok tercih edilen seçenektir. Ancak ekonomide haneye verilen kredilerin ve tüketimin artması nedeniyle kişisel tasarruf oranı düşecektir. Ancak konut ve tüketici kredilerindeki artış kişisel tasarruf oranlarını düşürüyor (Atasoy & Tanrıvermiş, 2021).

4.2. Taşıt Kredisi

Taşıt kredisi, bireylerin otomobil veya başka bir taşıt aracı satın almak için bankalardan veya finans kuruluşlarından aldıkları bir tür kredidir. Bu kredi türü, genellikle belirli bir vade süresi ve faiz oranı ile sağlanır. Kredi almak isteyen kişi, belirli bir peşinat ödemesi yapabilir ve geri kalan tutarı belirlenen vade boyunca taksitler halinde ödeyebilir. Taşıt kredisi, aracın mülkiyetini almak için kullanırken, ödeme yapılmadığı durumlarda finans kuruluşunun taşıtı elinde tutma hakkına sahip olabileceği bir güvence içerir.

Grafik 2'de Türkiye'de bankaların tahsis etmiş olduğu taşıt kredilerinin yıllara göre dağılımı görülmektedir. 2015-2021 döneminde istikrarlı bir seyir izlenirken, 2022'de taşıt kredisi tutarının 44 milyon TL'ye yükseldiği gözlemlenmektedir. Türk lirasının değer kaybı ve alım gücünün azalmasıyla birlikte, vatandaşlar tüketici kredilerine yönelmiştir. Faiz oranlarındaki hızlı artışa rağmen, tüketiciler kredi borçlanmalarını sürdürmüş ve kendini güvenceye almak isteyenler konut alımlarına devam ederken, taşıt alımlarını artırmıştır.

Grafik 2. Taşıt Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK

Bu durum, ekonomik şartlara rağmen taşıt sektöründeki talebin direnç gösterdiğini ve tüketicilerin finansal kararlarını etkileyen faktörleri yansıtmaktadır.

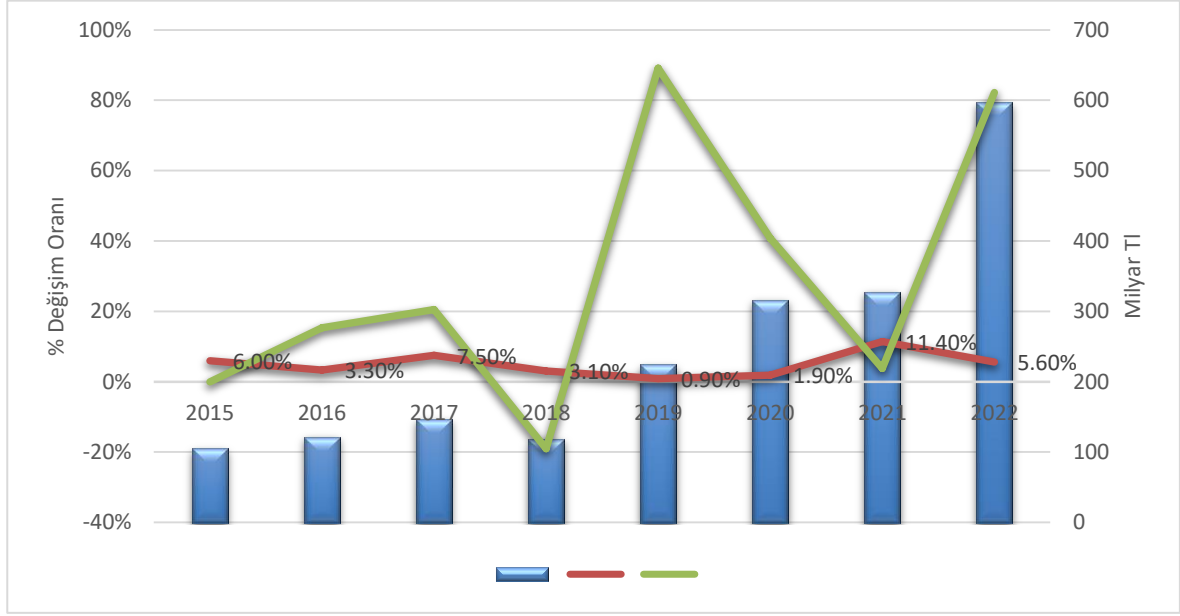
4.2.1. Taşıt Kredisinin Ekonomik Büyüme Katkısı

Taşıt kredileri, ekonomik büyüme çeşitli yollarla katkıda bulunabilir. Örneğin taşıt kredileri, bireylerin ve şirketlerin araç satın almasını teşvik ederek otomotiv sektörüne canlılık katar. Bu durum; üreticiler, satıcılar, servis sağlayıcıları ve yan sanayi gibi sektörlerde istihdamı artırabilir. Ya da taşıt kredileri, tüketicilerin büyük bir harcama yapabilmelerini sağlar. Bu harcamalar, ekonominin canlanmasına katkıda bulunabilir, çünkü tüketicilerin talebi artar. Başka bir katkısı bankalar ve finans kuruluşları, taşıt kredilerinden elde ettikleri faiz gelirleri ile kar elde ederler. Bu durum, finansal kuruluşların sağlıklı bir şekilde işlemesine ve ekonomiye finansman sağlamalarına yardımcı olabilir. Ancak taşıt kredilerinin aşırı kullanımı ve borçlanma ekonomik riskleri de beraberinde getirebilir. Bu nedenle, dengeli ve sürdürülebilir bir tüketici borçlanma düzeni önemlidir.

4.3. İhtiyaç Kredisi

İhtiyaç kredisi, bireylerin anlık ya da beklenmedik ihtiyaçlarını finanse etmek amacıyla kullanılan bir kredi türüdür. Genellikle düşük tutarlı ve kısa vadeli olarak verilir. Kredi başvurusu yaparken gelir durumu, kredi geçmişi ve diğer finansal faktörler değerlendirilir. Faiz oranları ve vade süreleri bankalara göre değişiklik gösterir. İhtiyaç kredisi almadan önce, kredi şartlarını dikkatlice incelemek ve ödeme planını belirlemek gerekir.

Grafik 3. İhtiyaç Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK

Grafik 3, Türkiye'de bankaların sunduğu ihtiyaç kredisinin yıllara göre dağılımını göstermektedir. İlk dört yılda ihtiyaç kredisi talebinde normal seyrinde artış ve azalışlar gözlenirken, sonraki yıllarda Covid-19'un etkisiyle beraber belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu artışın temel nedeni, ekonomik belirsizlik, gelir kayıpları ve işsizlik gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır. Covid-19, birçok bireyin mali durumunu olumsuz etkilediği için, insanlar temel ihtiyaçlarını karşılamak veya finansal zorlukları aşmak amacıyla kredi başvurularına yönelmişlerdir. Bu dönemde bankalar, kredi taleplerine daha fazla odaklanarak, uygun faiz oranlarıyla kredi imkanları sunarak ekonomiyi destekleme çabasında bulunmuşlardır. Bu durum, finansal sektörün, toplumun değişen ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yanıt verme kapasitesini vurgulamaktadır.

4.3.1. İhtiyaç Kredilerinin Ekonomik Büyümeyle Katkısı

İhtiyaç kredileri bireylerin ve işletmelerin harcama yapmalarına imkân tanır ve bu da ekonomideki tüketimi artırarak üretim ve satışları destekleyebilir. Veya ihtiyaç kredileri ile yapılan harcamalar, çeşitli sektörlerde iş hacmini artırabilir ve istihdamı olumlu yönde etkileyebilir. Başka bir katkısı olarak girişimciliği teşvik ettiği söylenebilir. İşletmelerin ihtiyaç kredileri aracılığı ile finansman sağlaması, yeni girişimcilerin ortaya çıkması ve mevcut işletmelerin büyümesini destekleyebilir. Ancak, aşırı borçlanma ve kredilerin sorumsuzca kullanılması ekonomik risklere yol açabilir. Bu nedenle, ihtiyaç kredilerinin dengeli ve sorumlu bir şekilde kullanılması önemlidir.

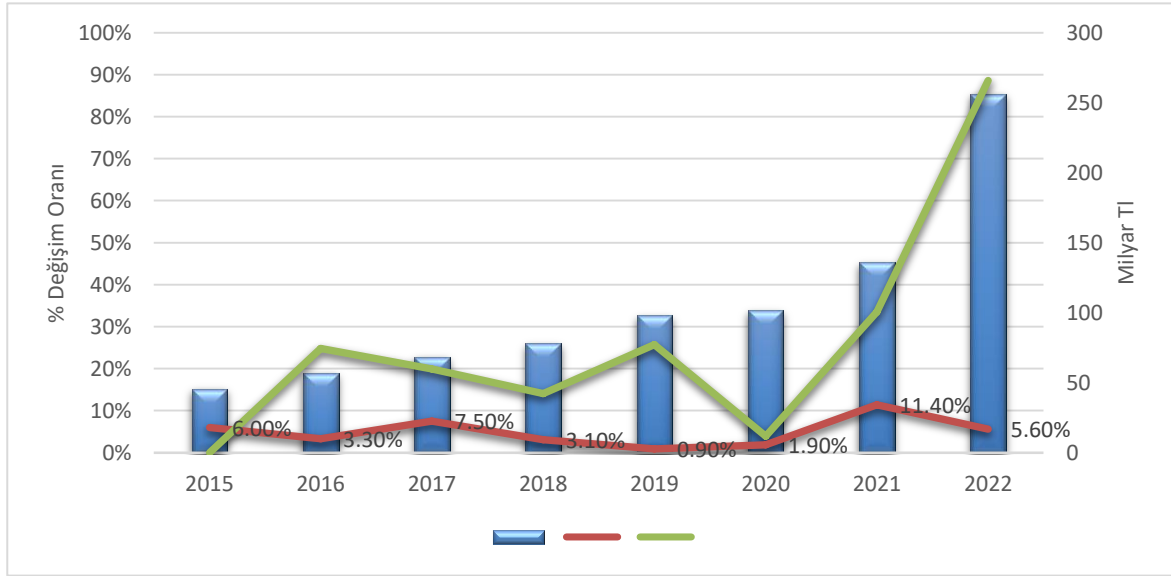
4.4. Tarım Kredisi

Tarım kredisi genel olarak tarım sektöründeki üreticilere finansal destek sağlamak amacıyla verilen kredileri ifade etmektedir. Tarım kredileri, çiftçilere tarımsal faaliyetlerini sürdürmek, geliştirmek ve genişletmek için ihtiyaç duydukları sermaye,

ekipman, tohum, gübre ve diğer girdilerin maliyetini karşılamak üzere verilmektedir. Tarımsal krediler genellikle devlet destekli tarımsal kredi kuruluşları, özel bankalar veya kredi birlikleri tarafından sağlanmaktadır. Bu krediler genellikle düşük faiz oranlarına sahiptir ve uzun vadeli ödeme seçenekleri sunar. Tarım kredileri, çiftçilerin tarımsal üretimi artırmasına, modern tarım teknolojisini benimsemesine ve çiftlik gelirini artırmasına yardımcı olur. Tarımsal finansman, çiftçilerin zorluklara ve mevsimsel dalgalanmalara karşı finansal dayanıklılığını artırmayı amaçlamaktadır.

Bu krediler genellikle ekimden hasada kadar tüm üretim süreci boyunca kullanılır ve çiftçinin ödemelerini belirli bir süre boyunca azaltabilir.

Grafik 4. Tarım Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK

Türkiye'deki bankaların sağladığı tarım kredisine ilişkin veriler, yukarıdaki Grafik 4'te görselleştirilmiştir. Zaman içinde artan enflasyon ve Türkiye'nin değişen ekonomik yapısıyla birlikte, yıllar içinde tarım kredisine olan talepte artış gözlenmiştir. Ek olarak, 2022 yılı bütçesinde tarım sektörüne yönelik tarımsal destekler için önceki yıla göre (2021) yüzde 65,1'lik bir artışla 39 milyar 832 milyon lira ayrılmıştır. Bu nedenle, 2022 yılında diğer yıllara kıyasla daha belirgin bir talep artışı gözlemlenmektedir. Bu durum, tarım sektörüne duyulan ihtiyaca ve devletin sektöre yönelik finansal destek politikalarındaki artışa bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir.

4.4.1. Tarım Kredilerinin Ekonomik Büyüme Etkisi

Türkiye'de tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sorunlarının başında finansman gelmektedir. İşletmeler; finansman ihtiyaçlarını kendi tasarruflarından, dış kaynaklardan ve devletin mali yardımlarından karşılamaktadırlar. Tarım işletmelerinin daha çok aile işletmesi olması sebebiyle elde edilen gelirler, ancak ailenin geçimini sağlamaya yetmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan, tasarruf olanakları sınırlı ve sermayeye ihtiyaç duyan ülkelerde gerekli olan sermayeyi sağlamak üzere krediler

önemli bir araç haline gelmiştir. Tarımın artan finansman talebinin önemli kısmı, özellikle gelişmiş ülkelerde organize olmuş tarımsal kredi kuruluşlarınca karşılanırken, gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye’de organize olmamış kredi kuruluşlarının payı önemli büyüklüktedir (Yalçınkaya, 2018). Tarım sektöründe faaliyette bulunanlar aldıkları kredileri verimli kullanmak durumundadırlar. (TKB, 2005:192).

Tarım sektörü, Türkiye'nin sosyolojik ve ekonomik yapısı içerisinde oldukça önemli yer tutmaktadır (Günaydın, 2006, s.12). Bir ülkenin genel sosyoekonomik yapısı içerisinde tarım sektörünün yeri; sektörün ulusal gelire yaptığı katkı, ülkenin gıda ürünlerinde kendine yeterlilik durumu, ithalat ve ihracat açısından gösterdiği özellikler, sanayi sektörüne girdi sağlaması, istihdamdaki payı, talep yaratma gücü vb. unsurlar göz önüne alınarak değerlendirilebilmektedir.

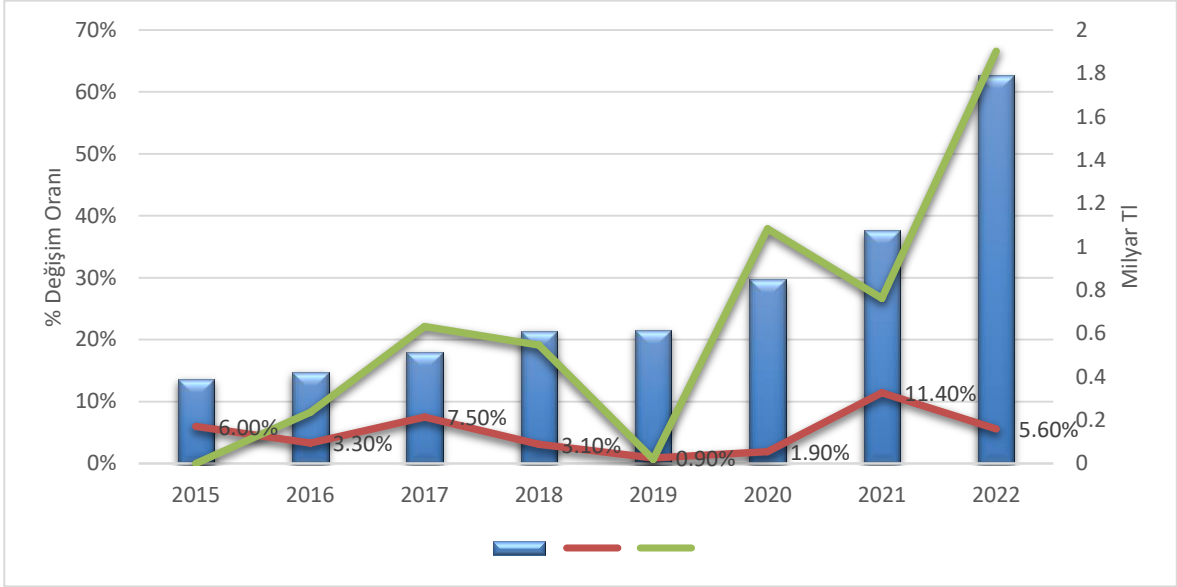
Tarım kredileri, tarım sektörü faaliyetlerini desteklemek ve çiftçilere finansman sağlamak amacıyla verilen kredilerdir. Tarım, ülke ekonomisinin önemli bir sektörüdür ve tarımın finansmanı ekonomik büyümeye birçok yönden katkıda bulunabilir. Tarım kredisinin ekonomik büyümeye katkısı; üretim artışı olabilir. Tarım kredisi, çiftçilere üretim faaliyetlerini sürdürmeleri veya genişletmeleri için finansal destek sağlar. Bu, tarımsal üretimin artmasına ve dolayısıyla ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Tarım sektöründeki büyüme istihdamı artırma potansiyeline sahiptir bu da istihdam olanakları yaratır. Çiftçilerin daha fazla kaynakla daha fazla üretim yapabilmesi, tarım sektöründeki istihdam olanaklarını genişletebilir. Bu, genel işsizliği azaltabilir ve ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Tarım ürünlerinin ihracatı bir ülkenin döviz kazancına ve ekonomik büyümesine katkıda bulunabilir. Tarım kredisi, çiftçilerin en son tarım teknolojisine yatırım yapmasına olanak sağlar ve tarımsal teknolojiye yatırım sağlar.

4.5. Esnaf Kredisi

KOBİ kredisi olarak da bilinen Esnaf kredisi, genellikle küçük işletmeler, esnaf ve serbest meslek sahipleri gibi ticaret ile uğraşan birey veya kuruluşların finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sağlanan bir tür kredidir. Esnaf kredisi, işletmelerin nakit akışlarını düzenlemelerine, işlerini genişletmelerine, yeni ekipman veya malzeme alımlarına, personel maaşlarını ödemelerine veya diğer işle ilgili harcamalarını karşılamalarına yardımcı olabilir.

Esnaf kredileri genellikle bankalar, kredi kooperatifleri veya diğer finansal kuruluşlar tarafından sağlanır. Bu krediler, işletme sahiplerinin belirli bir süre içinde belirli bir miktarı geri ödemelerini içeren bir anlaşma temelinde verilir. Kredi koşulları, faiz oranları, geri ödeme süresi ve diğer detaylar, kredi veren kuruluşun politikalarına ve müşterinin finansal durumuna bağlı olarak değişebilir.

Grafik 5. Esnaf Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK, BDDK

Grafik 5, Türkiye'de bankaların son 8 yılda sağladığı esnaf kredilerine dair verileri içermektedir. Yıllar içinde, esnafın işletme kurmak için ihtiyaç duyduğu sermaye, genellikle normal seyrinde döviz kurlarındaki artışa bağlı olarak artış gösterirken, 2020 ve 2021 yıllarında COVID-19 salgınının dünya çapında birçok sektörü etkilemesi nedeniyle ekonomik zorluklara yol açmıştır. Bu durum, zanaatkarlar ve küçük işletmelerin birçoğunun gelir kaybına uğramasına neden olmuştur.

Bahsi geçen yıllarda ticari kredilerde yaşanan yükselişin nedenleri arasında, salgın sırasında birçok işletmenin kısıtlamalar, karantinaya alınma ve azalan tüketici harcamaları nedeniyle gelir kaybetmeleri, nakit akışı zorlukları yaşamaları, işletmelerin faaliyetlerini sürdürmek ve çalışanlarını korumak için ek mali destek arayışına girmeleri bulunmaktadır. Ayrıca, bazı şirketlerin veya işletmelerin salgın dönemini dijitalleşme, e-ticaret veya yeni iş modellerine yatırım yapma fırsatı olarak görmesi, bu dönemde büyüme ve yatırım ihtiyacı duymaları, esnaf kredilerine olan talebin artmasına yol açmıştır.

4.5.1 Esnaf Kredilerinin Ekonomik Büyümeye Katkısı

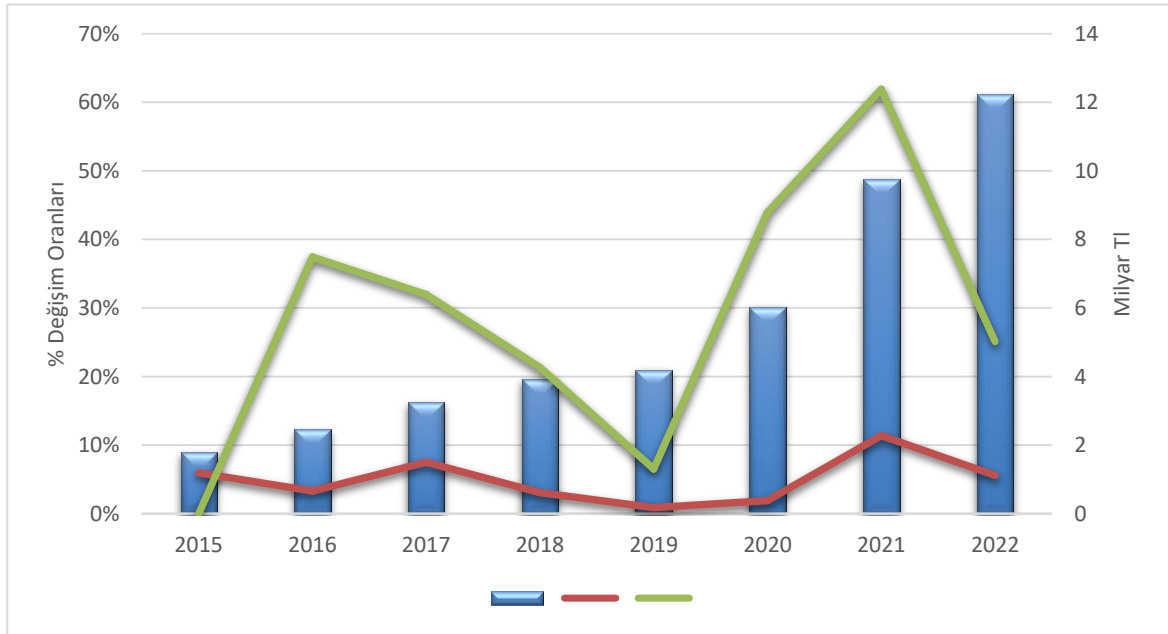
Esnaf, genellikle bireysel veya küçük bir grup olan küçük bir işletmeyi işleten bir girişimcidir. Esnaf kredileri, esnafın iş gelişimini destekleyen finansal ürünlerdir. Bu krediler ekonomik büyüme çeşitli şekillerde katkıda bulunabilir. Yeni ekipman satın almak, operasyonları genişletmek ve yeni pazarlara girmek gibi adımlar işletmelerin büyümesine, daha fazla gelir elde etmesine ve istihdam yaratmasına yardımcı olabilir. Bir zanaat işini genişletmek genellikle yeni işler yaratmak anlamına gelir. Bu işsizliği azaltabilir ve ekonomik büyüme katkıda bulunabilir. Ticari krediler işletmelerin çalışan sayısını artırmasına olanak tanır. Zanaatkarlar genellikle yerel ekonomilerin temelini oluşturur ve yerel ekonomilerin canlandırılmasına katkıda bulunur. İşletmelerini büyüten

satıcılar, yerel tedarikçilere, hizmet sağlayıcılara ve diğer işletmelere olan talebi artırabilir. Bu yerel ekonominin canlanmasına yardımcı olur. Esnaf kredileri, şirketlere yeni teknolojileri ve iş süreçlerini uygularken finansal destek sağlayabilir bu durum şirketlerin daha etkin ve verimli olmalarına, rekabet güçlerinin artmasına olanak sağlar. Esnafların büyümesi, artan vergi gelirleri yoluyla ülkeye ekonomik kaynak sağlar ancak işyeri kredilerinin ekonomik büyümeye katkısı sadece kredi vermekle sınırlı değil aynı zamanda bu kredilerin verimli kullanılabilmesi için uygun eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması da önemlidir. Zanaatkarlar iş becerilerini geliştirdikçe ve mali durumlarını daha etkili bir şekilde yönettikçe, finansman uzun vadeli başarıya daha fazla katkıda bulunur.

4.6. Turizm Kredisi

Turizm kredisi, genellikle turizm sektöründeki işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sunulan bir kredi türüdür. Turizm sektörü, otelcilik, seyahat acenteleri, restoranlar, turistik tesisler ve benzeri işletmeleri kapsar. Bu tür krediler, işletmelerin büyüme, yenileme, ekipman alımı, personel maaşları gibi çeşitli finansal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir.

Grafik 6. Turizm Kredisi

Kaynak: TBB, TÜİK, BDDK

Turizm kredileri genellikle uzun vadeli ve rekabetçi faiz oranlarına sahip olabilir. Ancak, kredi şartları ve faiz oranları bankadan bankaya değişebilir, bu nedenle farklı finans kuruluşlarının tekliflerini karşılaştırmak önemlidir.

Grafik 6, Türkiye'de bankaların turizm kredilerinin kullanımını ve yıllara göre ekonomik büyüme ile olan ilişkiyi göstermektedir. İlk 5 yılda turizm kredisi kullanım miktarında bir artış görülmesine rağmen, bu artışın Türkiye ekonomisinin büyüme oranına olumlu bir katkı sağlamadığı gözlemlenmektedir. Ancak, 2019 yılından itibaren

turizm kredilerinin kullanım oranının diğer yıllara kıyasla daha belirgin bir artış gösterdiği, aynı zamanda Türkiye ekonomisinin büyüme oranına genellikle pozitif yönde bir etki yaptığı gözlemlenmektedir. Bu durum, turizm sektörüne yönelik kredi kullanımının, belirli bir noktadan sonra ekonomik büyümeye olumlu bir şekilde katkı sağladığını öne sürmektedir.

4.6.1. Turizm Kredilerinin Ekonomik Büyümeye Katkısı

Turizm kredileri, turizm sektöründeki işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilir ve bu da ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Turizm kredilerinin ekonomik büyümeye sağlayabileceği olumlu etkilerinden şu şekilde bahsedilmektedir. Öncelikle istihdam oluşturur; turizm sektöründeki işletmelerin büyümesi, yeni iş pozisyonlarının oluşturulmasına yol açabilir. Oteller, restoranlar, turizm acenteleri ve diğer turistik tesisler, genellikle sezonluk ya da sürekli olarak personel istihdam eder. Bu, yerel ekonomideki istihdamı artırarak gelir düzeyini yükseltebilir. Başka bir etki ise yerel ekonomiye canlılık sağlar. Turizm sektöründeki işletmelerin büyümesi, turistlerin harcamalarının artmasına ve yerel ekonomilere canlılık katmasına neden olabilir (Göçer vd., 2015).

Turistler, konaklama, yeme içme, alışveriş ve çeşitli aktiviteler için para harcarlar. Bunun sonucu olarak yerel işletmelerin büyümesi ve gelir elde etmesi sağlanır. Altyapı gelişimine katkı sağlar yani turizm kredileri, turistik bölgelerde altyapı projelerine finansman sağlamak amacıyla kullanılabilir. Yollar, havaalanları, limanlar, konferans merkezleri gibi altyapı projeleri, turizm potansiyelini artırabilir ve bölgesel ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Ülkeye döviz kazançları sağlar. Turizm sektöründeki büyüme, yabancı turistlerin ülkeye daha fazla döviz getirmesine neden olabilir. Yabancı turistlerin harcamaları, ülkenin döviz rezervlerini artırabilir, döviz kuru istikrarına katkıda bulunabilir ve dış ticaret dengesini olumlu etkileyebilir. Son olarak da kültürel ve turistik çeşitlilikten bahsedilebilir. Turizm kredileri, destinasyonların çeşitlenmesine ve turistik çeşitliliğin artmasına katkıda bulunabilir. Bu da sadece turistik sektörde değil, aynı zamanda diğer sektörlerde de büyümeyi teşvik edebilir.

Ancak, turizm kredilerinin sağladığı avantajlarla birlikte dikkate alınması gereken riskler ve sürdürülebilirlik faktörleri de bulunmaktadır. Turizm sektörü genellikle dalgalanmalara ve dış etkenlere karşı hassas olabilir, bu nedenle ekonomik büyümeyi desteklerken uzun vadeli planlamaya da önem verilmelidir.

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'de bankaların tahsis ettiği farklı türdeki kredilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2015-2022 dönemi yıllık verileri kullanılmıştır. Çalışmanın özeti, turizm kredisi ve tarım kredisinin diğer kredi türlerinden daha büyük bir katkı sağladığına dair gözlemlere odaklanmaktadır. Önceki çalışmalara dayanarak, banka kredilerinin ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensel bir ilişki tespit edildiği belirtilmiştir. Finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki teorik

ilişkiler de literatürde tartışılmıştır. Genel yaklaşım, finansal araçlar ve kurumların artışıyla finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin güçlendiği yönündedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, turizm kredisi ve tarım kredisi ekonomik büyümeye daha fazla katkı sağlamaktadır. Bu durum, belirli sektörlerle yönelik kredi politikalarının ekonomik büyümeyi desteklemede etkili olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, korona virüs salgını sürecinde alınan ekonomik önlemlerin ve düşük faiz ortamının ekonomik büyümeyi artırmada önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır.

Yapılan analizler ve incelenen veriler, doğru bir şekilde yönlendirilen kredilendirmenin, ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yarattığını açıkça göstermektedir. Özellikle, sektörel kredilendirmenin teşvik edilmesi, bölgesel ürünlerin desteklenmesi ve yatırımın artırılması, üretim ve ihracat gibi temel unsurları hızlandırarak ekonomik büyümeyi tetiklemektedir. Ekonomik büyüme ile bankacılık arasındaki sağlıklı ilişki, etkili bir ekonomi politikasının belirlenip hedeflerine ulaşması ile sağlanabilir. Bu kapsamda, kredilendirmenin doğru sektörlerle yönlendirilmesi, bölgesel ürünlerin desteklenmesi, sektör kredilerinin önceliklendirilmesi ve yatırım, üretim ve sonuç olarak ihracatın artırılması gibi stratejiler, ekonomik büyümeyi hızlandırarak taktikteki kredi oranlarını düşürecektir. Sorunlu kredilerin minimuma indirilmesi ve kredi geri ödeme sorunlarından kaçınılması, bankanın mali yapısını olumsuz etkilemeden sürdürülebilir bir finansal denge sağlayacaktır. Bu sayede, banka sektörü ülke ekonomisinde ve ticari büyümede etkin bir rol oynayarak istikrarını sürdürecektir.

Literatürdeki diğer çalışmalara atıfta bulunularak, banka kredileri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin genellikle finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediği yönünde olduğu belirtilmiştir. Çalışma, bu genel bulgu doğrultusunda Türkiye'nin banka kredileri ve ekonomik büyüme ilişkisini ele alarak, özellikle turizm ve tarım sektörlerine odaklanarak sektörel ayrımlar yapmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Türkiye'deki banka kredileri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu ilişkinin sektörel bazda nasıl değişebileceğini incelemektir. Çalışmanın sonuçları, ekonomik politika yapıcılara belirli sektörlerle yönelik kredi politikalarının ekonomik büyümeyi destekleme potansiyelini değerlendirme konusunda bilgi sağlayabilir.

Sonuç olarak, farklı kredi türleri ekonomik büyümeye çeşitli yollarla katkıda bulunabilir. Ancak, bu kredilerin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması önemlidir. Ayrıca, ekonomik büyümeye olan katkıları değerlendirirken risklerin ve sürdürülebilirlik faktörlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu araştırmayı mümkün kılmak için zamanlarını bize harcayan başta Doç. Dr. Abdulmuttalip Pilatin olmak üzere, değerli hakemlere ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu hocalarına teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir

potansiyel çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Onay Formu

Bu çalışmada etik onay formuna ihtiyaç duyulmamıştır.

Finansman

Bu çalışmada finansman desteği kullanılmadı.

ORCID

^a Nazlı Karaöz, <https://orcid.org/0009-0002-4585-8484>

^b Alperen Aksu, <https://orcid.org/0009-0008-5999-566X>

KAYNAKÇA

- Altunç, Ö. F. (2008). Türkiye’de Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 113-127.
- Apaydın, Ş. (2018). Türkiye’de banka kredilerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 15-28. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.446129>
- Atasoy, T., & Tanrıvermiş, H. (2021). Türkiye’de Konut Kredisi Hacmi İle Seçilmiş Makroekonomik Faktörler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 59, 461-484. <https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.942065>
- Ceylan, S., & Durkaya, M. (2010). Türkiye’de kredi kullanımı-ekonomik büyüme ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 21-35.
- Çora, Y. (2020). *Banka kredileri ve finansal desteklemelerle güçlendirilen KOBİ’lerin Türkiye’de ekonomik büyümeye etkisi* (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ercan, Ö., & Vurur, N.S. (2013). Türkiye’de mevduat banka kredisi ve ekonomik büyüme ilişkisinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 117-131.
- Göçer, İ., Mercan, M., & Bölükbaş, M. (2015). Bankacılık Sektörü Kredilerinin İstihdam ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Ekonomisi İçin Çoklu Yapısal Kırımlı Eş Bütünleşme Analizi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(2), 65-84.
- Güven, S. (2002). Türkiye’de Banka Kredileri ve Büyüme İlişkisi. *İktisat İşletme ve Finans*, 17(197), 88-100
- Hüseyin, U. (2020). Türkiye’de Kredi Genişlemesinin Cari Açık Üzerindeki Etkileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Maliye ve Finans Yazıları*, (114), 441-482.
- Kadir, T., & Bektaş, H. (2013). Kredi hacminin ekonomik büyüme üzerindeki rolünün incelenmesi: Türkiye örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(9), 139-150.
- Karamelikli, H. ve Keskingöz, H. (2017). Finansal gelişme bileşenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 683-701.
- Mercan, M. (2013). Kredi hacmindeki değişimlerin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye ekonomisi için sınır testi yaklaşımı. *Bankacılar Dergisi*, 84, 54-71.

- Öz, B., & Uslu, H. (2020). Türkiye’de Hisse Senetleri, Banka Kredileri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Zaman Serileri Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (56), 123-160. <https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.669529>
- Şenel, C. (2020). Banka kredileri ve Türk bankacılık sektöründe kredilerin uluslararası karşılaştırmalı analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 810-825.
- Tiryaki, G. (2014). Türkiye’de bireysel kredilerin ekonomik büyüme ve cari açık ile ilişkisi. *Bankacılar Dergisi*, 91, 55-74.
- Turgut, A., & Ertay, H. İ. (2016). Bankacılık sektörünün ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye üzerine nedensellik analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (4), 114-128.
- Tutar, F., & Ünlüleblebici, Y. (2014). Türkiye’de KOBİ kredilerinin ekonomik büyümeye etkisi (2006-2011). *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 3(5), 1-14.
- Türkel, U. (2020). Ekonomik Büyümenin Sürdürülebilirliği Açısından Banka Kredileri Ve Risk Transfer Yöntemleri. *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 2(3), 1-18.
- Ümit, A. Ö. (2016). Türkiye’de Ticari Açıklık, Kredi Hacmi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkiler: Çoklu Yapısal Kırılmalı Zaman Serisi Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 471-499.
- Özen, E., & Vurur, N. S. (2013). Türkiye’de Mevduat Banka Kredisi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 117-131. <https://doi.org/10.12780/UUSB209>
- Yalçınkaya, H. (2018). Tarım Kredilerinin Ekonomiye Olan Etkisinin Granger Nedensellik Analizi İle Tespiti. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 13(1), 51-61.
- Yüksel, S., & Adalı, Z. (2017). Farklı kredi türleri ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisinin belirlenmesi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Politik Ekonomik Kuram*, 1(1), 1-21.